

16. NOVOSADSKI SALON

oktobarska ambalaža

zoran derić

»... sagledavanja na relaciji doživljaj, nadahnuće, problem, propust, kao i provera kreativnog, tehnološkog a u ređim prilikama i načnog preduzeća stvaralaca i autora...«

Organizator izložbe

»... Opredeljenje * za navedene autore nije toliko rezultat iskazanih i potvrđenih vrednosti njihove dosadašnje likovne prakse, koliko namera da se prikaže samo jedan od više mogućih izbora (uostalom, lišen ambicije vrednosne verifikacije) iz stvaralaštva određene, u programskom smislu dosta kompaktne generacije mladih likovnih stvaralaca...«

Miloš Arsić, selektor za likovnu umetnost

»... u izbor su uvrštena dela i autori, koji su uspeli svojim ostvarenjima da prevaziđu svakodnevne standarde oblikovanja prostora, čak i ako su određenim elementima kompozicije arh. oblika ponešto nedosledni, neujednačeni i nejasni...«

Nikola Stojanović, selektor za arhitekturu

»Izraz DIZAJN je * danas isto tako popularan kao i novokomponovana narodna muzika...«

M. J. Stojnić, selektor iz oblasti dizajna

»... To su istovremeno radovi koji imaju svoje konkretne upotrebne vrednosti, mogu da egzistiraju i kao likovna dela u onom užem smislu reči, a potencijalno se njihove namene mogu i umnožavati...«

Grozdana Šarčević, selektor za primenjenu umetnost

»Ura, ništa nam više * ne pada na pamet!«
Burkhard Schmidt,

»Postmoderna strategija zaborava«

Neizbežni deja-vu-doživljaj nameće se onima koji prate, oslušuju i prepoznaju savremenu likovnu umetnost. Utisak, nimalo vedar kad je u pitanju modernost u bilo kom pravcu: pre, sada ili posle. Art Lover bi odmah primetio odsustvo repetitivnih medija — video-arta, fonizma i perfomansa, izostanak smelosti i radikalnosti u eksperimentima (jedini rad takve vrste je video instalacija Predraga Šidanića), kao i nedovoljna revalorizacija nekih izražajnih formi: od štafelajnog slikarstva do umetnosti slike: Zagovornici postmodernizma insistirali bi na delatnoj umetničkoj svesti, na principima: feedbacka, simbioze, sinteze, kreativne greške, cut upa... Na 16. novosadskom salonu ostaće razočarani i ljubitelji figurativne surovosti i umetničke radikalnosti jer toga ovde nema, iako izlažu mladi (i obrazovani) stvaralci. Pa dobro, kakva je i za koga je ova oktobarska izložba likovnih stvaralaca iz Novog Sada (za umetničku sujetu, rodbinu i prijatelje; za galeriste, sızovsku i kulturnu politiku; ili za stvarne likovne poklonike)?

Odsustvo heterogenosti, naravno, upućuje na homogenost. Ista ne mora da znači vrednosnu ujednačenost, stilsku opredeljenost i bliskost, ali, neminovno, vodi konceptu, jasnim kriterijumima selekcije i redukcije postojećih umetničke prakse. Takvu poziciju lakše je braniti, ali i napadati. Svako sa svog uporišta. Pitanje je koliko bi to imalo smisla. William James je jednom zapisao: »Niko ne treba upućivati veto na račun drugoga, niti mu dobacivati riječi grdnje.« Slažem se da treba biti

u duhu tolerancije, kako bismo živeli i pustili druge da žive »u spekulativnim kao i u praktičnim stvarima« (»The Will to Believe«).

U protivrečnosti (kako u onim navedenim, tako i u podrazumevajućim ili tek naslućenim) nalaze se i dobre strane ove i ovakve izložbe: ona je tradicionalna, šesnaesta po redu — kad je u pitanju kontinuitet, »institucija« novosadskog salona, a u stvari je suprotstavljena svim dosadašnjim oktobarskim izlaganjima načinom odabira i reprezentacije savremene likovnosti.

Ograde selektora su, isto tako, paradoksalne: priznaju nedostatke i skeptični su u valjanost ponuđenog izbora, a s druge strane, prikrivaju individualno i »senzibilno traganje za tradicijom« (Helga Finter), koje je prisutno ali ne i istaknuto, kako kod nekih odabranih autora, tako (jednim delom) i kod nepozvanih, samim tim i neprisutnih likovnih savremenika. Kontekst (u kome se potvrđuju ili negiraju trošivost žanrova, originalnost ili kopija kista i dleta; ističu vrednosti produkcije ili slabosti likovne reprodukcije) kao da je namerno zaobiden. Ističe se mladenački duh, ali se, istovremeno, sumnja u vrednosti onog što mladi nagoveštavaju kao postmodernistički znak našeg vremena, iako isti predstavlja, kako ističe Michael Hübl, »oslobođeno stanje umjetnosti, koje otvara izgleda za budućnost i oslobađa potencijale kreativnosti«.

Možda je to strah od pomodnosti, nemoćnost zaklinjanja u autoritete i odsustvo (ne samo zbog malog likovnog staža) proverenih dela i vrednosti. A možda i nešto drugo, sasvim bezazleno. Svejedno, pravdanje za učinjeno ponekad je znak skromnosti, ponekad je to vešta retorska figura, fraza iz opreznosti, znak nedovoljnog uverenja, kajanje za moguću grešku.

Nisam želeo da se bavim selektorima (oni su dobro obavili svoj posao i zahvaljujući njima izložba ima jasan profil), ali mi se njihovo nepristajanje na rizik, na pogrešku, učinilo neprimerenim, kao da im je više stalo do svog ugleda i sadržajne izjave, nego do uzbuđujuće ili vrhunske likovne postavke.

Zato, pored ostalog, godišnja izložba likovne i primenjene umetnosti, dizajna i arhitekture novosadskih stvaralaca, prolazi nedovoljno zapaženo i nema svoju pravu publiku i vatrene zagovornike pojedinih pravaca i izrazitih individualaca. Nikog da se zapita zašto su izložena pojedina dela. Zašto se neki autori već godinama izbegavaju? Kao da likovni život više nikog ne interesuje a dela savremenika nemaju svoju cenu i mesta u našim domovima?

Već i sama činjenica da na 16. novosadskom salonu prevladavaju umetnici ispod 35 godina, po meni je prednost, ako ne i najveći kvalitet izložbe koja treba da prezentuje aktuelna događanja u umetnosti: intenzivnu likovnu praksu koja je primerena upravo mladim i mladim stvaralocima. Takav stepen napregnosti prisutan je u radovima Lidije Srebotnjak Pešić, Mirjane Subotin Nikolić i Miodraga Miljkovića. U pitanju su »opšte redukcijske oblikovne ambicije« (Marcus Bröderlin) koje računaju na »aksiomsku redukciju poimanja stvarnosti«. Ulja na platnu Ljubiše Bogosavljevića, Gorana Strugara i Đorđa Živića aktueliziraju tradicionalne forme ispunjavajući ih »subjektivnim emocionalnim vrednotama«. Nov sadržaj u starim formama, jer »nema novih formi kojima bi mogli izreći nešto principijelno«, kako je posumnjao i Veith Loers. Kod Višnje Petrović ta pozicija postaje još evi-

dentnija: prevladavanje apstraktne kompozicije simboličkim elementima.

Kombinovanam tehnikama svojih skulptura ka »novo predmetnosti« grabe Đorđe Lazić, Violeta Mitrušić Labat i Branislav Petrić. Najzanimljiviji eksponati na ovogodišnjoj izložbi upravo su ciklusi, grupe, serijali njihovih skulptura. Branislav Petrić je za iste dobio nagradu Salona. S pravom, jer su »Kraljica gliništa«, »Poganik žbunja«, »Gospodarica mladeža«, »Boginja praziluka« i »Kraljica suza« pokazatelji »simboličke potencije forme«. O radovima ova tri autora moglo bi se govoriti sa »semiotičkog aspekta«, ali i u vezi sa »postmodernim ornamentalizmom«. I tu bi nam dobro došla podrška Marcusa Bröderlina kad pominje geometrijsku formu koncentrisanu na »čistu estetiku efekta i čistu estetiku signala«. Ali to bi već prevazišlo ambicije ovog teksta: informativnost, pre nego interpretacija.

Dizajn i primenjene umetnosti pripadaju već ekstenzivnoj praksi koja je, kako primećuje Mirko Stojnić, vrlo popularna i raširena. Ali još uvek ne nudi dovoljno ni kvaliteta ni kvantiteta. Prvo je uslovljeno drugim. Drugo pristaje uz potrošnju, koja je, opet, uslovljena kako naručiocima i izvođačima posla, tako i kupcima, potrošačima primenjene umetnosti i dizajna.

Ernest Gombrich u knjizi »Umetnost i ornament« naglašava važnu ulogu ornamenta kao upravo oslobođene »čiste forme« za umetnost. Koliko su to »čiste forme«, koliko je to oslobođena umetnost, u selekciji dizajna vrlo malo je očito. Prisutnije je u srodnoj konkurenciji selektora Grozdane Šarčević, na plakatama Ferenc Barata, Branislava Dobanovackog, Lasla Kerekeša i Oskara Štefana.

Za likovno oblikovanje časopisa »Uy simpozion« Balint Sombati je dobio nagradu Salona. Njegovo nastojanje blisko je konstruktivističkim tendencijama u umetnosti šezdesetih godina, »aktivira prvobitnu smislenost ornamentalskih formi« (Hans Heinz Holz): »simbol koji je prihvaćanjem u dekorativnom kontekstu (putem ponavljanja i pokreta) postao ukrasnom formom oslobođenom smisla«. Jasnijim, jednostavnijim grafičkim znacima okrenuti su Boro Poprzan, Cvetan Dimovski i Dušana Hadžić. U tome je upravo lepota i upotrebnost vrednost dizajna ogledala Jaroslava Labata, odnosno slika na svili (svilenih marama) Mirjane Đurić.

Ka novoj tapiseriji, usavršavajući je individualnim pristupima, teže Milica Mrda Kuzmanov i Smiljana Hadžić.

Nagradu 16. novosadskog salona za oslikane sarkofage dobila je Vera Zarić. Njeni drveni sanduci, premazani snažnim bojama, grubi i opipljivi, istovremeno su ikonični, oslikani nežnim likovima i simbolima. Ta drastičnost sugerise neku vrstu »afirmativne ironije«, iza koje stoji nešto što Jean Baudrillard označava kao »simbolički otpor«. U tom spoju apstrakcije i figuracije, utilitarnog i mimetičkog, nalazi se i kreativni doprinos Vere Zarić.

»Veliko smanjenje investicionih ulaganja i opšta ekonomska kriza društva izrazito se reflektuje u oblasti gradnje«, pravda Nikola Stojanović svoj izbor iz oskudne arhitektonske produkcije. A toliko ružnih zgrada (ne znam koliko funkcionalnih pošto ni u jednoj od njih ne stanujem) svakodnevno niču oko nas. Valjda je i njih neko projektovao? Dok ne dođu bolja vremena za arhitekta i graditelje (ili samo stanari sa dubljim džepom) ostaje mi da se nadam da ću jednog dana i sam dobiti lepo parče krova pod novosadskim nebom. Zahvaljujući 16. novosadskom salonu saznao sam još nešto: ime projektanta stambene zgrade na uglu ulice Maksima Gorkog i Bulevara 23. oktobra (gde svakodnevno prolazim i zastajem zadivljen) i da je za isto rešenje dotični nagrađen. Slobodan Kuzmanović, arhitekta, sasvim zaslužno.